

FACTSHEET

JODEN IN UTRECHT

DE WAARDE VAN HET LEVEN STAAT CENTRAAL

“In de Joodse cultuur en religie spelen leren, discussiëren en herinneren een belangrijke rol. Naast het verleden herinneren, staan de waarde van het leven en vooruit kijken centraal. ‘Heb je naaste lief, zoals jij jezelf liefhebt’ is volgens velen de zin uit de tora, het heilige boek in de joodse religie, waar de rest van de religie om draait.”

JODEN: NIET ENKEL EEN RELIGIE

Voor de meeste Joden in Nederland spelen religie en geloof maar een kleine rol in hun Joodse bewustzijn. Bij sommigen speelt het zelfs geen rol. Hoewel het jodendom (met een kleine letter) ook een religie is, wordt het Jodendom doorgegeven op grond van afkomst. Geloof in god of de Thora, het heilige boek van de Joden, speelt daarbij een ondergeschikte rol. Meestal als het over Joden gaat wordt dus een volk genoemd, en gebruik je voor de term Joden een hoofdletter.

In de Joodse cultuur en religie spelen leren, discussiëren en herinneren een belangrijke rol. De waarde van het mensenleven staat centraal.

GESCHIEDENIS

Al sinds de middeleeuwen wonen er Joden in de stad Utrecht. In de 15e eeuw woonden zij in het centrum van de stad, tot het jaar 1546. In dat jaar stelde landvoogd Karel V in dat er geen enkele Jood in het bisdom Utrecht meer mocht wonen.

Pas in de 18e eeuw kregen de eerste Joden in de stad Utrecht rechten, maar het bleef bij enkelen. Het aantrekken van Joods-Sefardische handelaren wilde maar niet lukken¹. Beperkende maatregelen bleven bestaan, maar Joodse studenten werden daarvan uitgezonderd. De Joodse gemeenschap bleef ook in de Franse tijd groeien, al verhuisde het Opperrabbinaat van de provincie later naar Amersfoort.

In de negentiende eeuw groeide de gemeenschap verder. Zo kwamen er scholen, verenigingen, jeugd- en sportclubs. In 1917 keerde het Opperrabbinaat terug naar Utrecht. Het grootste deel van de joodse gemeenschap in de stad Utrecht behoorde tot de middenklasse.

Slechts weinig Utrechtse Joden overleefden de Sjoa, de massamoord op de Europese Joden tijdens de Tweede Wereldoorlog. Tussen 1941 en 1943 werden bijna alle Utrechtse Joden gedeporteerd naar concentratiekampen, waar ze werden vermoord. Het voormalig Kamp Amersfoort is één van de plaatsen die nog steeds herinneren aan deze donkere periode.

Na de oorlog werd het Joodse leven langzaam hervat. De synagoge werd heropend en nieuwe gemeenschappen kwamen tot bloei.

BUITEN DE STAD UTRECHT

Ook buiten de stad Utrecht wonen van oudsher Joden. Zo kende Amersfoort lang een bloeiende Joodse gemeenschap. Dat gold ook voor Maarssen, waar tevens één van de grootste Joodse begraafplaatsen ligt. Zo woonden er veel Joden in de Vechtstreek, waar zij onder meer enkele buitenplaatsen bezaten. Tevens waren er kleine Joodse gemeenschappen in Mijdrecht, Baambrugge, Oudewater en Abcoude.

Op de Utrechtse Heuvelrug lukte het sommige Joden om onder te duiken tijdens de Tweede Wereldoorlog. Veel Joden uit de stad Utrecht kwamen in onder andere Doorn, Amerongen en Driebergen-Rijsenburg terecht in die jaren.

JOODS LEVEN VANDAAG

Anno 2021 leven er in heel Nederland naar schatting tussen de 40 en 50 duizend Joden. De grootste Joodse gemeenschappen zijn in Amsterdam en Amstelveen. Het is moeilijk in te schatten hoeveel Joden er in Utrecht leven.

Vandaag de dag is er bloeiend Joods leven in onder andere Utrecht en Amersfoort. De gemeenschappen variëren van liberaal tot orthodox in hun religieuze levensstijl.

ANTISEMITISME

Een onderwerp dat helaas vaak ter sprake komt in Joods leven, is antisemitisme. Ondanks de verschrikkingen van de Sjoa bestaan er nog steeds stereotypen en vijandbeelden over Joden. In Nederland vormt antisemitisme een groot deel van alle groepshaat en discriminatie. In 2020 betrof antisemitisme 19% van alle discriminatiegevallen waar het Openbaar Ministerie mee te maken kreeg. Dat terwijl Joden nog geen één procent van de bevolking uitmaken.

In zekere zin ligt er dus een zware last op de schouders van de Joodse gemeenschap om antisemitisme te ontmaskeren in de samenleving. Net zoals bij andere vormen van haat en discriminatie, zijn het tenslotte de getroffen groepen zelf die het beste kunnen meepraten over wat vooroordelen met je doen.

Wat is antisemitisme dan precies? Het is haat jegens Joden als groep.

In brede zin kan het als volgt worden gedefinieerd: Antisemitisme is een bepaald beeld van Joden, dat zich kan uiten als haat tegen Joden. Retorische en fysieke uitingen van antisemitisme worden gericht tegen Joden of niet-Joden en/of hun bezittingen, tegen instellingen van de Joodse Gemeenschap, en religieuze voorzieningen.

Antisemitisme wijst Joden aan als zondebok, en gaat vaak uit van het idee dat Joden deel zijn van een wereldwijde samenzwering, met als doel de mensheid schade toe te brengen of wereldheerschappij te verwerven.

Dergelijke stereotypen zijn al heel oud. Ze zijn vandaag de dag helaas makkelijk te vinden op het internet.

ANTISEMITISME EN DISCRIMINATIE? MELD HET, PRAAT EROVER

Mensen die antisemitisme zien of meemaken proberen het vaak snel te vergeten. Soms denken ze dat het ‘overdreven’ is om een incident te melden, of dat melden geen zin heeft.

Melden is altijd belangrijk:

* Voor jezelf.

Als je bij de juiste persoon of instantie meldt, krijg je advies over hoe om te gaan met incidenten van antisemitisme. Als je melding maakt bij iemand die ervaring heeft met antisemitisme bovendien helpen om het probleem op te lossen. Soms moet er een goed gesprek gevoed worden met de dader, bijvoorbeeld als er gepest wordt op school. Maar soms moet de politie worden ingeschakeld, als het gaat om strafbare discriminatie.

* Ook voor anderen.

Om tegen antisemitisme op te treden, moet blijvend in kaart worden gebracht wat er precies speelt. Wanneer antisemitische incidenten niet worden gemeld, blijft onduidelijk hoe groot het probleem precies is. Het is belangrijk dat u melding doet van incidenten die anders misschien over het hoofd worden gezien. Dit geeft een signaal af naar iedereen in de omgeving: antisemitisme is niet normaal, en we moeten het nooit accepteren!

Antisemitisme kan je melden bij CIDI en Art.1 Midden Nederland. Bij beide organisaties staan mensen altijd paraat om u te helpen bij vragen of meldingen over incidenten van antisemitisme en discriminatie.

CIDI is de antisemitismewaakhond in Nederland, en ontstaan als Joodse organisatie. CIDI werkt nauw samen met alle antidiscriminatievoorzieningen (ADV's), waaronder Art.1 Midden Nederland.

¹Sefardische Joden zijn Joden wiens voorouders in Spanje en Portugal leefden.

WHATSAPP
06 232 232 71

E-MAIL
INFO@ART1MN.NL

#MELDENHELPT
WWW.ART1MN.NL

WWW.ART1MN.NL

WHATSAPP
06 232 232 71

E-MAIL
INFO@ARTIMN.NL

#MELDENHELPT
WWW.ARTIMN.NL

WWW.ARTIMN.NL